

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-313-2-38>

**PATRIOTIC EDUCATION OF YOUTH AS THE WAY
OF MILITARY DUTY GETTING OUT PREVENTION**

**ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК ЗАСІБ
ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ
З УХИЛЕННЯМ ВІД ВИКОНАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ОБОВ'ЯЗКУ**

Gradetska N. M.

*Ph.D. in Law, Docent,
Associate Professor at the Department of
Social, Humanitarian and Legal
Disciplines
Kyiv institute of the National guard of
Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Градецька Н. М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-
гуманітарних та правових дисциплін
Київський інститут Національної
гвардії України
м. Київ, Україна*

Зі змісту статей 17, 65 Конституції України вбачається, що захист Вітчизни, забезпечення її безпеки є найважливішими функціями всього Українського народу [1]. Належність до Вітчизни відображується і закріплюється в патріотизмі, який пов'язує співвітчизників спільною готовністю служити Вітчизні, моральним обов'язком її захищати [2, с. 57].

З метою підготовки громадян України до захисту Вітчизни устанавлюється військовий обов'язок. Громадяни, які виконують свій військовий обов'язок, захищають права та свободи інших громадян, зайнятих у суспільстві іншими видами діяльності. Військовий обов'язок в Україні – це одна з гарантій основ конституційного ладу та основних прав та свобод людини.

Головною метою встановлення військового обов'язку є забезпечення обов'язкової участі громадян у збройному захисті Вітчизни. До найбільш активної та основної форми виконання військового обов'язку, який полягає у повсякденному виконанні конкретних завдань у військових формуваннях, утворених відповідно до законів, віднесено військову службу.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [3], правовою основою військового обов'язку і військової служби є Конституція України, цей Закон, Закони України «Про Збройні Сили України» і «Про мобілізаційну підготовку і

мобілізацію», «Про основи національного спротиву» інші закони України, а також прийняті відповідно до них укази Президента України та інші нормативно-правові акти щодо забезпечення обороноздатності держави, виконання військового обов'язку, проходження військової служби, служби у військовому резерві та статусу військовослужбовців, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

За правопорушення, що вчинюються під час реалізації військового обов'язку встановлено різні види юридичної відповідальності: адміністративна, кримінальна, дисциплінарна, цивільно-правова та матеріальна. Так, наприклад, за ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу (ст. 335 КК України), ухилення від призову за мобілізацією (ст. 336 КК України), а також ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації (ст. 336-1 КК України), у разі вчинення громадянином під час проходження військової служби злочину (наприклад, невиконання наказу, самовільне залишення військової частини або місця служби (статті 403, 407 КК України) тощо) встановлена кримінальна відповідальність.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та з метою забезпечення оборони держави, підтримання бойової і мобілізаційної готовності Збройних Сил України та інших військових формувань 25 лютого 2022 року президент України підписав Закон про загальну мобілізацію. Українське суспільство продемонструвало відповідальне ставлення до виконання військового обов'язку та військової служби, підйом патріотизму та національної свідомості, що відбувався за час війни за єдність Українського народу та цілісність нашої Батьківщини. Доказом тому стали тисячі добровольців, що зі зброєю в руках захищають Україну та численні волонтерські організації [4]. Але, на жаль, відомі непоодинокі випадки відмови від виконання військового обов'язку та ухилення від мобілізації. З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну суди винесли 66 вироків за ухилення від мобілізації. Саме стільки вироків за статтею 336 Кримінального кодексу України містить Єдиний державний реєстр судових рішень станом на 30.08.2022. При цьому жодного виправдувального вироку немає, всі особи визнавали свою вину.

Факт вчинення ухилення від призову за мобілізацією є небезпечним для існування держави в цілому. Незахищеність держави, як форми організації суспільства, може призвести до неможливості забезпечення

всєбічного розвитку кожного громадянина, а тому небезпечність зазначеного вище злочину очевидна [5, с. 80].

У даний час, коли в Україні йде війна, частина нашої держави анексована й зазнала людських і матеріальних втрат від загарбницьких дій з боку РФ, питання виконання військового обов'язку та попередження ухилення від призову за мобілізацією набувають особливої актуальності.

Вважаємо, що в попередженні зазначених злочинів важливе місце належить заходам виховного характеру. Непоодинокі факти правопорушень, пов'язаних з ухиленням від мобілізації свідчать про те, що рівень військово-патріотичного виховання останніх років, на жаль, не в повній мірі відповідав актуальним вимогам, які висуваються до духовної ментальності українського воїна, що в свою чергу не завжди сприяло формуванню якостей громадянина-патріота та відповідальності за захист Батьківщини, готовності переносити труднощі військової служби.

Аналіз стану військово-патріотичного виховання засвідчив, що є потреба подальшого удосконалення наступних напрямків: а) визначення: алгоритму взаємодії центральних, регіональних та місцевих органів самоврядування з органами військового управління, частинами (з'єднаннями) Збройних Сил України щодо організації та проведення заходів військово-патріотичного виховання; порядку надання військово-патріотичним об'єднанням і гурткам можливості на безоплатній основі використовувати навчальну базу військових частин ЗС України під час проведення заходів військово-патріотичного виховання; порядку формування державного замовлення на проведення наукових досліджень щодо розвитку системи патріотичного та військово-патріотичного виховання громадян України, мотивації до військової служби; б) розвиток міжнародної співпраці з державами Європейського Союзу та іншими розвинутими державами у сфері військово-патріотичного виховання, вивчення зарубіжного досвіду сучасних виховних систем, технологій та методик у сфері військово-патріотичного виховання, узагальнення та поширення найкращого досвіду у цій сфері; в) забезпечення належної організації науково-дослідної та методичної роботи у сфері військово-патріотичного виховання; г) формування єдиних стандартів діяльності у питаннях військово-патріотичного виховання та інструментів їх впровадження; д) підвищення на відповідних нарадах, курсах, інструкторсько-методичних заняттях, круглих столах, семінарах професійної компетентності фахівців пов'язаних з військово-патріотичним

вихованням; є) створення системи ефективного моніторингу стану військово-патріотичного виховання.

З метою розвитку військово-патріотичних якостей, доцільно більш активно використовувати: щоденне інформування про факти патріотичної поведінки, героїчних вчинків під час бойових дій та виконання бойових завдань; навчання воїнів прийомам самовиховання патріотичних якостей; критичне засудження антиукраїнської пропаганди, роз'яснення хибності та неприпустимості розколу країни; профілактика негативних проявів поведінки, злочинності, наркоманії, алкоголізму серед військовослужбовців шляхом залучення їх до участі у заходах із військово-патріотичного виховання; проведення методичних зборів, додаткових інструкторсько-методичних занять з офіцерами по роботі з особовим складом, які призвані до лав Збройних Сил України за мобілізацією; виробництво низки художніх та документальних кіно-та відеофільмів патріотичного та військово-патріотичного спрямування. Заходи військово-патріотичного виховання повинні бути конкретизованими, чітко визначеними в часі та місці проведення [4].

Військово-патріотичне виховання передбачає вироблення високого ідеалу служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання Української держави.

Література:

1. Конституція України / Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, Ст. 141.
2. Григоренко Є. І. Конституційні засади проходження військової служби громадянами України: проблеми теорії та практики: монографія / за заг. наук. ред. Є. І. Григоренка. Харків: Право, 2010. 280 с.
3. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 386.
4. Журавльов Микола. Шляхи вдосконалення військово-патріотичного виховання молоді та військовослужбовців ЗСУ в сучасних умовах. URL: <https://trubyna.org.ua/novyny/shliakhy-vdoskonalennia-viiskovo-patriotichnoho-vykhovannia-molodi-ta-viiskovoslužbovtsiv-zsu-v-suchasnykh-umovakh/>. (дата звернення 17.03.2023).
5. Шаблистий В. В., Александрова А. Ю. Кримінальна відповідальність за ухилення від призову за мобілізацією: монографія. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 136 с.